

první svého druhu v Německu. Koncem 50. let k němu přibyl hřbitov a teprve v roce 1985, 40 let po skončení války, zde byla otevřena malá výstava. Jen před několika lety se stal součástí areálu i bývalý *Appelplatz*, který by do té doby využívan jako součást průmyslového areálu (!). Roku 2007 byla otevřena základní stálá výstava „Koncentrační tábor Flossenbürg 1938–1945“ v budově bývalé prádelny a o tři roky později výstava „Co zůstává?“ v budově táborové jídelny.

Nové je od loňského roku v areálu bývalého tábora zpřístupněn objekt „Kasina SS“, kde se nachází kavárna a kde je také umístěna výstava *Der Todestransport Leitmeritz–Velešín*. Kromě ní se ve výstavních prostorách památníku nachází v současné době výstava *In Memoriam – Krankenmorde im Nationalsozialismus*, věnovaná obětem eutanazie.

Památník ve Flossenbürgu leží ne daleko od českých hranic (což je jeden

Výstavní plakát.

z důvodů, proč v něm byly za druhé světové války vězněny tisíce našich občanů). V zimních měsících (prosinec–únor) má otevřeno od devíti do čtyř odpoledne, po zbytek roku zavírá o hodinu později. Vstup je zdarma. Veřejnou dopravou je místo nejlépe přístupné z ne dalekého Weidenu, odkud do Flossenbürgu jezdí linkové autobusy. Je možné navštívit také asi 100 km směrem na Norimberk vzdálenou pobočku tábora Hersbruck/Happrung, kde se nachází dokumentační místo s malou expozicí.

Závěrem ještě zmiňme, že příběh transportu smrti z Litoměřic do Velešína není ve Spolkové republice Německo neznámý. Ve stejný den, kdy proběhla vernisáž výstavy, měl v německé televizi ARD premiéru nový dokument věnovaný tomuto tématu – *Todeszug in die Freiheit*, který bude v únoru uveden také v České republice.

(JP)

Muzeum židovské kultury v Bratislavě

Muzeum židovské kultury (*Múzeum židovskej kultury*) v Bratislavě vzniklo roku 1994 jako autonomní součást Slovenského národního muzea (podobně jako Muzeum Milana Rastislava Štefánika, o němž Historie a vojenství informovala v loňském roce).¹ Stylově sídlí v tzv. Zsigrayově kúrii, jednom z mála dochovaných domů bývalé židovské čtvrti pod Bratislavským hradem, přímo nad koridorem Staromestské ulice, jež je v podstatě nájezdem na Most Slovenského národního povstání, který se podle komunistů měl stát novou dominantou města. Právě v souvislosti s jeho stavbou bylo na přelomu 60. a 70. let minulého století zbouráno 229 historických domů včetně neologické synagogy. Mimochodem most, otevřený v roce 1972, byl o 21 let později, po rozpadu Československa, přejmenován na „Nový most“ a tento název nesl téměř další dvě desetiletí. Teprve 29. srpna 2012 mu byl vrácen název původní.

Stálá expozice muzea je logicky věnovaná dějinám a kultuře Židů, žijících na Slovensku již od dob Velkomoravské říše. Klasicky pojatá expozice z 90. let minulého století návštěvníkům přibližuje každodennost židovské populace v průběhu staletí, slavení svátků a významné osobnosti, které se proslavily za hranicemi rodného města, resp. země. Nechybí ani interiér synagogy a sbírka bohoslužebného náčiní. Závěr expozice je pak věnován holocaustu, jemuž padlo za oběť na 70 tisíc slovenských Židů.

Kromě stálé expozice jsou v muzeu také dočasné tematické výstavy. Od června do konce roku 2017 zde byla instalována výstava o Davidu Unreichovi, dnes téměř zapomenutém světovém šampionovi, který se mimo jiné proslavil tím, že v létě 1939 vyrazil na souboj Adolfa Hitlera.

David „Duffy“ Unreich se narodil 30. července 1907 v Bratislavě v rodině židovského obchodníka Jonáše Unreicha a jeho manželky Ráchel. Původně se měl stát rabinem a také navštěvoval slavnou bratislavskou ješivu. Nakonec však dal přednost sportu, v němž již jako student dosahoval pozoruhodných výsledků. Věnoval se plavání, ale především řecko-římskému zápasu. Od roku 1929 se v tomto sportu stal celkem sedmkrát mistrem Československa. V té době se závodů účastnil v barvách židovského klubu SK Makkabea Bratislava.

Jako další židovští sportovci z Československa ignoroval olympijské hry v Berlíně v roce 1936 a místo nich se zúčastnil „makabiády“ (tedy židovské olympiády) v Tel Avivu, kde bezkonkurenčně zvítězil a získal titul amatérského mistra světa. V té době začal také používat jméno Ben Shalom. V roce 1937 zvítězil rovněž na profesionálních mistrovstvích světa

Muzeum židovské kultury v Bratislavě v Židovské ulici č. 17. V pozadí katedrála sv. Martina.

¹ Jiří PLACHÝ, *Muzeum Milana Rastislava Štefánika v Košariskách*. HaV 2017, č. 3, s. 110–112.

v lotyšské Rize. Koncem roku 1938 spoluorganizoval v Bratislavě židovskou sebeobranu, která chránila židovskou čtvrť před slovenskými antisemity a bojůvkami Deutsche Partei. V roce 1939 odjel na turné do USA, kde pak vzhledem k vývoji politické situace doma již zůstal. Právě v té době se zapojil do protinacistické propagační kampaně v americkém tisku a vyzval k souboji říšského kancléře. Ten samozřejmě nepřijel, místo něj však před zaplněnou Madison Square Garden porazil 22. června 1939 německého mistra Ernesta Heffnera, který ještě před zápasem zdravil americké publikum zdviženou pravicí.

I za oceánem se jako zápasník prosadil – neprohrál ve stove zápasů, což byl v tehdejší době rekord. Po skončení aktivní zápasnické kariéry se věnoval obchodu. Zemřel v roce 1957 během letu z Izraele do USA. Do své staré vlasti se již nevrátil.

Jeho mladší bratr Emanuel (nar. 1916) byl během války příslušníkem čs. zahraniční armády ve Velké Británii a v řadách Čs. samostatné obrněné brigády se zúčastnil bojů u Dunkerque. Další sourozenci se před „konečným řešením“ zachránili odchodem do tehdejší Palestiny. V nacistických koncentračních táborech však zahynuli rodiče a sestra Tereza s rodinou.

Muzeum má otevřeno od pondělí do pátku a v neděli od 11 do 17 hodin. Kromě Bratislavy spravuje také expozice v synagógách v Žilině, Nitře a v Prešově.

Jiří Plachý

Dům, v němž žila rodina Davida Unreicha, stál asi 200 metrů od muzea. Tak jako 228 dalších objektů historického centra musel na přelomu 60. a 70. let minulého století ustoupit úpravám spojeným s budováním Mostu SNP.

Expozice věnovaná Davidu Unreichovi byla koncipována jako zápasnický ring.

David „Duffy“ Unreich pózuje pro americký tisk. Na figurantovi názorně ukazuje, jak se vypořádá s Adolfem Hitlerem, kterého vyzval na souboj, a s jeho rasistickou knihou „Mein Kampf“.

FOTO: J. Plachý

Manod: Jeskyň britských uměleckých pokladů

Na rozdíl od mnoha britských politiků se londýnská Národní galerie připravovala na možnost ozbrojeného konfliktu s mnohaletým předstihem. Již v roce 1934, po nástupu nového ředitele Kennetha Clarka (1903–1983), se začali její pracovníci zabývat předběžným plánem evakuace uměleckých děl mimo Londýn. Vyčázeli ze zkušeností z první světové války, kdy na metropoli nad Temží padaly bomby z německých vzducholoďů. V té době ukryli alespoň nejvýznamnější obrazy v nevyužívané stanici metra na třídě Strand nedaleko Trafalgarského náměstí, kde galerie sídlí. V roce 1934 proto vybrali několik panství západně a severozápadně od Londýna.

O dva roky později, po remilitarizaci Porýní v březnu 1936, galerie své evakuační plány přehodnotila a pro úkryt své sbírky vybrala několik lokalit ve Walesu, například The University of North Wales v Bangoru, The National Library of

Wales v Aberystwythu či hrady Caernarvon a Penrhyn. Koncem září 1938, během mnichovské konference, se vedení galerie zdálo vypuknutí války nevyhnutelné, a proto začala odvážet obrazy z Londýna. V pátek 30. září v devět hodin ráno dorazil vlak s 50 vzácnými plátny do Bangoru, avšak v té době již do Británie dorazila zpráva o podpisu mnichovské dohody. Vlak se proto i s obrazy vrátil do britské metropole... Ale o necelý rok později, již koncem srpna 1939, tedy ještě předtím než Německo napadlo Polsko, našla většina z uměleckých pokladů svůj dočasný úkryt ve Walesu. Brány budovy galerie na Trafalgarském náměstí se uzavřely dříve, než Británie v neděli 3. září vyhlásila Německu válku.

Po ústupu Britského expedičního sboru z přístavu Dunkerque a kapitulaci Francie se invaze na Britské ostrovy zdála nevyhnutelná. Část vedení galerie proto začala vážně uvažovat o převezení sbírky do Kanady. V tomto případě ale hrozilo potopení transportních lodí německými ponorkami... Ředitel galerie Kenneth Clark se proto obrátil na premiéra Winstona Churchilla. Ministerský předseda mu sdělil toto: „Ukryjte obrazy v jeskyních a sklepech, ale žádný z nich nesmí opustit tento ostrov.“¹

¹ Martin GILBERT, *Winston S. Churchill, Volume VI, Finest Hour 1939–1941*. Heinemann, London 1983, s. 607.